interview

Andrej Plenković

'AKO SRBIJA ŽELI BITI VJERODOSTOJAN kandidat za članstvo u EU, o ovakvim pitanjima mora biti sasvim decidirana. Da su srpske vlasti reagirale na govor mržnje u studenome, Šešelj ne bi prije nekoliko dana zapalio hrvatsku zastavu. Srbija se mora suočiti s nedavnom prošlošću, počinjenim zločinima i agresijom na susjede'

Tekst **BORIS BILAS** Fotografije **NACIONAL**

'EUROPU ZABRINJAVA NEDOSTATAK REFORMI'

'U BRUXELLESU SU RAZOČARANI VLADOM, A NE NAVODNOM RADIKALIZACIJOM HDZ-a'

Odluka Žalbenog vijeća suda u Haagu koje je ukinulo odluku o puštanju Vojislava Šešelja i njegovo paljenje hrvatske zastave u Beogradu dodatno je zakomplificiralo odnose između Hrvatske i Srbije, a ovakav razvoj događaja vjerojatno je još više usporio put Srbije prema Europskoj uniji. Hrvatski zastupnici u Europskom parlamentu već duže vrijeme upozoravaju svoje europske kolege i predstavnike Europske komisije na situaciju u Srbiji i traže da EU naprave pritisak na Srbiju. Jedan od najglasnijih kritičara situacije u Srbiji je zastupnik HDZ-a u Europskom parlamentu Andrej Plenković, potpredsjednik Odbora za vanjsku politiku Europskog parlamenta i voditelj izaslanstva Europskog parlamenta za suradnju s Ukrajinom. U razgovoru za Nacional Plenković govori o stanju u Ukrajini, odnosima između Hrvatske i Srbije, ali i o stanju u HDZ-u i politici koju vodi šef stranke Tomislav Karamarko.

NACIONAL: Kako komentirate odluku Žalbenog vijeća suda u Haagu koje je odlučilo da se Vojislav Šešelj vrati u pritvor?

Zadovoljan sam odlukom Žalbenog vijeća koje je promijenilo odluku Raspravnog vijeća i tako vratilo vjerodostojnost Haškom sudu koji Šešelj tijekom cijelog procesa omalovažava. Odluka je utemeljena na ispravnom tumačenju Pravila 65 (B) Pravilnika o postupku i dokazima koji regulira određivanje privremenog puštanja na slobodu. Šešelj je više puta izjavio da se ne namjerava dobrovoljno odazvati na poziv suda u Haag, čime je potvrđeno da je Raspravno vijeće pogriješilo što je pružilo povjerenje optuženiku pri donošenju odluke o puštanju na privremenu slobodu iz zdravstvenih razloga.

NACIONAL: Kolika je u tome zasluga lobiranja Hrvatske, odnosno aktivnosti hrvatskih zastupnika u Europskom parlamentu?

Prošlotjedna odluka Žalbenog vijeća svjedoči o znatnom utjecaju Europskog parlamenta. Jedan sam od autora hitne rezolucije "Srbija: slučaj optuženog ratnog zločinca Šešelja", koja je usvojena u studenome 2014. na inicijativu zastupnika HDZ-a i HSS-a, a na prijedlog europskih pučana kao najjače grupacije te uz potporu i doprinos svih hrvatskih zastupnika. Ona je čvrsto osudila Šešeljev govor mržnje, teritorijalne pretenzije i omalovažavanje žrtava rata, ali i izostanak primjerenog političkog i pravnog odgovora srpskih vlasti. Rezolucija je pozvala Tribunal i Tužiteljstvo da preispitaju postojanje uvjeta za privremeno puštanje na slobodu. Odluka Žalbenog vijeća i žalba Tužiteljstva potpuno slijede ključne poruke rezolucije i pravnu ocjenu da se radi o kršenju uvjeta pod kojima je određeno privremeno puštanje na slobodu. Sada je jasno da je naša rezolucija bila pravovremena i učinkovita te je smjestila problem u kontekst europskih vrijednosti i institucija

NACIONAL: Može li Srbija očekivati sankcije ako se Šešelj ne vrati Haag?

U EU se vrlo pozorno prati kako će reagirati Srbija na nalog Tribunala. Ako Srbija želi biti vjerodostojan kandidat za članstvo u EU, o ovakvim pitanjima mora biti sasvim decidirana, a ne evazivna. Da su srpske vlasti reagirale na govor mržnje u studenome, Šešelj ne bi prije nekoliko dana zapalio hrvatsku zastavu. Srbija se mora suočiti s nedavnom prošlošću, počinjenim zločinima i agresijom režima Slobodana Miloševića na susjedne zemlje. Uvredljiva izjava ministra Aleksandra Vulina pokazuje da katarzu nisu prošli ni neki ministri. Srpski pravosudni organi trebaju procesuirati Šešelja zbog počinjenja kaznenih djela i u cijelosti ispoštovati odluku Haškog suda o njegovom povratku u Scheveningen. Bilo koji drugi scenarij, gledano iz kuta EU, ne bi bio dobar.

NACIONAL: Možete li pojasniti situaciju oko amandmana koji je donesen u sklopu izvještaja Europske komisije o napretku Srbije? Neki su taj amandman proglasili fijaskom hrvatske politike, dok ga drugi vide kao uspjeh.

Usvajanjem našeg pažljivo formuliranog paragrafa, uz podršku skupina konzervativaca i liberala, u rezoluciju o napretku Srbije kojim se poziva Srbiju da u duhu pomirenja i dobrosusjedskih odnosa u suradnji sa susjedima i Komisijom razmotri svoj Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine, ostvarili smo veliki politički uspjeh. Jedino zlonamjerni i nezainteresirani za zaštitu hrvatskih interesa mogu komentirati drukčije. Njime smo otvorili manevarski prostor Komisiji da kroz dijalog sa Srbijom pomogne Hrvatskoj i drugim zemljama u rješavanju ovog krupnog problema. Nažalost, za razliku od vrlo angažirane srpske diplomacije, mi u lobiranju nismo imali odgovarajuću potporu. Našim se amandmanom prvi put u dokumentu institucije EU internacionalizira i problematizira srpski zakon. Njegovim odredbama Srbija je, protivno međunarodnom pravu, Povelji Ujedinjenih naroda i pravnoj stečevini EU, pod izlikom da se

radi o univerzalnoj jurisdikciji, proširila svoju nadležnost na teritorij svih država nastalih raspadom bivše SFRJ. Radi se o hibridnom zakonu bez presedana u komparativnom i međunarodnom pravu pa ćemo i dalje raditi na tome da naši partneri u EU potpuno shvate o čemu je riječ te da ga Srbija konačno izmijeni.

NACIONAL: Aktivnosti hrvatskih zastupnika neki su protumačili i kao pritisak na Srbiju, odnosno blokiranje njenog puta prema EU. Može li Hrvatska Srbiji biti ono što je Slovenija bila Hrvatskoj?

Ne. Ne može se argumentirana kritika i upozorenje na konkretne probleme koje Srbija treba riješiti smatrati kočenjem procesa. Hrvatskoj je u interesu da sve države jugoistočne Europe ispune uvjete za članstvo i pristupe EU. U procesu pristupanja Srbija treba uskladiti svoj pravni i gospodarski sustav te ga dovesti na razinu standarda koji vrijede u EU. U kontekstu nedavne presude Međunarodnog suda u vezi tužbe Hrvatske za genocid, vrlo je neobično da zemlja, čije vlasti nisu u stanju jasno i pravovremeno osuditi Šešeljevu retoriku i vandalizam , pretendira biti regionalni policajac, tužitelj i sudac za ratne zločine. Hrvatska ne može dopustiti ponavljanje slučaja Marić te mora zaštititi pravnu sigurnost svojih državljana.

NACIONAL: Nedavno su vas ukrajinski dopisnici iz Bruxellesa proglasili za jednog od četiri najbolja prijatelja Ukrajine u Bruxellesu. Predsjednik ste izaslanstva Europskog parlamenta za Ukrajinu pa se može pretpostaviti da su Ukrajinci zadovoljni vašim radom?

Zahvalan sam ukrajinskim dopisnicima na priznanju za jednog od najboljih prijatelja Ukrajine, uz predsjednika Europskog vijeća Donalda Tuska te zastupnicu Rebeccu Harms i kolegu Jaceka Saryusza-Wolskog. Početkom novog saziva Europskog parlamenta izabran sam za predsjednika Izaslanstva za odnose s Ukrajinom, koje je jedno od najaktivnijih izaslanstava te smo imali već desetak sastanaka. Kroz rad Parlamentarnog odbora za pridruživanje, čiji je prvi sastanak bio krajem veljače u Bruxellesu, nastojim u dijalogu s ukrajinskim kolegama u zakonodavnoj i izvršnoj vlasti, ali i s europskim dužnosnicima upozoriti širu javnost na položaj Ukrajine. Ona je kao žrtva agresije i nelegalne ruske aneksije Krima dovedena u situaciju da se brani, ali i da stoji na braniku europskih vrijednosti.

NACIONAL: Kakva je trenutna situacija u Ukrajini, poštuje li se primirje potpisano u Minsku?

Cilj sporazuma potpisanog prije gotovo dva mjeseca u Minsku, uz snažan diplomatski angažman njemačke kancelarke Angele Merkel i francuskog predsjednika Françoisa Hollandea u tzv. normandijskom formatu, bio je postići primirje i pokrenuti proces ustavnih reformi koji uključuje decentralizaciju, za što su preduvjet novi slobodni izbori na okupiranim područjima Donbasa. Predsjednik Petro Porošenko nekoliko puta je upozorio da separatisti krše dogovor o prekidu vatre. Moskva nije prekinula dotok vojne i financijske pomoći separatistima, koji su preuzeli grad Debaltseve neposredno nakon potpisivanja, a prije primjene sporazuma iz Minska te i dalje rade pritiske na strateški važnu luku Mariupolj. Ne smije se zanemarivati ni ruske prijetnje baltičkim državama, kontinuirane provokacije povredama zračnog prostora te čak i spominjanje nuklearnog oružja. Poglavito zato što tako nedopustivo ponašanje samo još jasnije otkriva dubinu krize putinovskog državnog projekta.

NACIONAL: Djeluju li sankcije koje je EU uvela protiv Rusije i mogu li se očekivati nove?

Restriktivne mjere koje je EU u više faza nametala Rusiji odnose se i na ograničavanje pristupa ruskim bankama na europsko tržište kapitala, naftni sektor, embargo na oružje i druga područja. SAD su također osnažile svoje sankcije prema ruskom energetskom sektoru. Mjere su pokazale učinak na rusko gospodarstvo, a slabi i vrijednost rublje. Cilj je utjecati na promjenu politike Moskve, koja je odlučila da će biti strateški rival, a ne strateški partner EU. Stoga je jasan stav EU da se neće odustati od aktualnih mjera sve dok se Rusija potpuno ne počne pridržavati dogovorenog sporazuma iz Minska. Pritom je nužno zadržati jedinstveni stav svih članica, unatoč protumjerama Rusije te trgovinskim i energetskim interesima, jer se u pitanje ne dovodi samo suverenitet Ukrajine, nego i kredibilitet vanjske i sigurnosne politike EU.

'U POSLJEDNJOJ GODINI MANDATA Vlada pokušava jednokratnim mjerama ispraviti loše gospodarske rezultate u protekle tri godine. Stoga bi Komisija mogla aktivirati procedure prekomjernih neravnoteža'

NACIONAL: Kako vidite rasplet situacije u Ukrajini? Očekujete li zaoštravanje situacije ili neko trajno mirno rješenje?

Politika predsjednika Vladimira Putina ima aspiracije za obnovu ulogu Rusije kao utjecajnog globalnog aktera. Stvaranjem aktivnih i zamrznutih konflikata u Ukrajini, Moldovi i Gruziji, koje su obuhvaćene politikom europskog susjedstva, Rusija narušava vrijednosti globalnog poretka koji se gradio proteklih 70 godina i svjesno opstruira želju tih zemalja da krenu europskim putem. Prioritet za EU je nastavak poštivanja dogovora iz Minska, decentralizaciji i mirnoj reintegraciji privremeno okupiranih područja te provedbi Sporazuma o pridruživanju. Nedavno usvojena Europska reformska agenda Vijeća za pridruživanje EU i Ukrajine traži od Kijeva poduzimanje niza mjera koje se odnose na reforme ustava, izbornog sustava, pravosuđa, javne uprave, borbu protiv korupcije te na paket gospodarskih reformi.

NACIONAL: Nakon Bosne i Hercegovine, predsjednica Kolinda Grabar-Kitarović nedavno je posjetila Njemačku i razgovarala je s kancelarkom Angelom Merkel. Nakon tog posjeta premijer Zoran Milanović ju je optužio za cinkarenje. Što mislite o tom slučaju i žale li vam se zastupnici u Europskom parlamentu na hrvatsku vladu?

Vrlo je dobro da je prvi inozemni posjet predsjednice bila BiH, što je dala snažnu potporu toj zemlji na putu prema EU te se založila za punu ravnopravnost Hrvata, kao najmalobrojnijeg konstitutivnog naroda. Nova politika EU prema BiH treba osigurati ubrzanje gospodarskih reformi i intenzivnije institucionalno približavanje EU. A ustavna reforma trebala bi se temeljiti na načelima federalizma, decentralizacije i legitimne zastupljenosti. Posjet predsjednice Kolinde Grabar-Kitarović prijateljskoj Njemačkoj je ispravan potez, osobito nakon gubitka povjerenja zbog pokušaja izigravanja provedbe europskog uhidbenog naloga. Korisno je i što je predsjednica saslušala primjedbe koje njemački investitori imaju kada žele ulagati u Hrvatsku, a premijerova insinuacija o tome nije na razini njegove funkcije.

NACIONAL: Što u Bruxellesu misle o tome da Hrvatska usprkos ulasku u EU nije uspjela ekonomski napredovati i bilježi najmanji rast od svih 28 zemalja članica?

Brojni strukturni problemi, niska produktivnost, nekontrolirana državna potrošnja i nejasni strateški ciljevi doveli su do nepovoljnih pokazatelja. Uz to, loša priprema za povlačenje sredstava iz europskih fondova uzrokovala je sporiji gospodarski rast. Od Vlade se očekivalo da od početka mandata pokrene cjelovite strukturne reforme za smanjenje prekomjernog proračunskog manjka i pokretanje rasta, nastavi s pripremama projekata za EU fondove te da adaptira institucije i gospodarstvo za uspješnu integraciju na jedinstveno tržište Unije, što se nije ostvarilo. Tek sada u posljednjoj godini mandata se pokušava marketingom i jednokratnim mjerama ispraviti loše gospodarske rezultate u protekle tri godine. Stoga bi Europska komisija u svibnju, ako ne bude zadovoljna predloženim paketom mjera u Nacionalnom planu reformi, mogla donijeti odluku o aktiviranju procedure prekomjernih neravnoteža.

NACIONAL: Smatrate li da bi zbog tih poraznih rezultata parlamentarni izbori trebali biti raspisani prije ljeta?

Da je ova Vlada odgovorna prema građanima, izbori bi se već održali. Budući da smo u izbornoj godini, nijedan datum ne možemo više promatrati u kontekstu izvanrednih parlamentarnih izbora. HDZ je spreman za svaki mogući scenarij te ćemo izbore dočekati pripremljeni za ostvarivanje pobjede.

NACIONAL: Prema svim anketama HDZ bi trebao pobijediti na tim izborima. Očekuje li se i u Bruxellesu

promjena u hrvatskoj politici i kako HDZ može garantirati da će izvući državu iz krize?

Rezultati europskih i predsjedničkih izbora jasan su pokazatelj da je HDZ vratio povjerenje hrvatskih građana. Riječ je o velikoj odgovornosti koju, kad preuzmemo vlast, moramo opravdati mjerama koje ćemo odmah poduzeti i kojima ćemo vratiti povjerenje poduzetnika i investitora. Povećanjem konkurentnosti hrvatskog gospodarstva povećat ćemo zaposlenost i proračunski sustav učiniti održivim. HDZ se ozbiljno priprema za preuzimanje vlasti. Brojni domaći ekonomski stručnjaci zaduženi su da u suradnji s uglednim njemačkim IFO institutom i ekspertima iz drugih zemalja izrade sveobuhvatni gospodarski program. Pritom podršku pruža i Europska pučka stranka. Prioritet je temeljita reforma javne uprave koja se mora prilagoditi potrebama malih i srednjih poduzetnika. Njima trebamo stvoriti bolje poslovne uvjete, osigurati stabilan i predvidljiv zakonski okvir te pojednostavniti fiskalni sustav i smanjiti ukupna davanja, osobito parafiskalne namete. To je preduvjet za otvaranje novih radnih mjesta koja mogu zaustaviti pad zaposlenosti i trend iseljavanja stanovništva, posebno mladih. Učinkovita javna uprava presudna je i za dobru pripremu projekata i procedura za povlačenje sredstava iz europskih fondova, a HDZ već ima pripremljen katalog razvojno-investicijskih projekata.

NACIONAL: Bivša ministrica financija Martina Dalić u razgovoru za Nacional rekla je da je gospodarski program koji nudi HDZ nevažan jer je jasno da je program buduće Vlade već zapisan u dokumentima Europske komisije i Europskog vijeća. Slažete li se s tim zaključkom?

HDZ svoj program elaborira u suradnji sa svjetski priznatim ekonomskim stručnjacima. Naravno da se u tom procesu uvažavaju i svi strateški dokumenti koji se usvajaju i izrađuju na razini EU. Europska komisija i Vijeće daju kroz specifične preporuke prijedloge mjera koje su minimalne za jednu državu. Vlada mora biti aktivna i inovativna, preduhitriti Europsku komisiju svojim rješenjima i preventivno djelovati. To od aktualne vlade nismo vidjeli i zato se stječe dojam da se sve definira na razini europskih institucija. Vlada na odlasku na žalost reagira isključivo na poticaje iz Bruxellesa, a HDZ će takav način rada promijeniti.

NACIONAL: Bivši zamjenik predsjednika HDZ-a Drago Prgomet izašao je iz stranke te je optužio predsjednika Karamarka za radikalizaciju stranke. Kako komentirate njegove optužbe i odlazak iz stranke?

Cijenim kolegu Prgometa i kolegicu Dalić kao vrlo kvalitetne ljude, političare i stručnjake. Žao mi je da su napustili HDZ jer su bili izabrani na odgovorne dužnosti, a ujedno su u punoj životnoj i profesionalnoj zrelosti. Kao čovjek dijaloga smatram da su se koncepcijske razlike mogle, uz međusobno uvažavanje i susretljiv pristup, riješiti unutar stranke. Politika je dobrovoljna i kolektivna disciplina kojom se bave ljudi snažnih osobnosti, a granice spremnosti na kompromise variraju. Strateške ciljeve za opću dobrobit građana i države teško je ostvariti s političke margine, pa ne vidim svrhu zašto su otišli iz HDZ-a kao najjače mainstream stranke desnog centra, nego zagovaram otvoreno zalaganje za vlastite ideje kroz doprinos, rad i dogovor unutar stranačkih tijela. Komentari o radikalizaciji čine se kao da idu u prilog stavovima političkih suparnika koji ne žele uvažiti konsolidiranje HDZ-a, okupljajući učinak te europski usmjerene programe i kandidate s kojima smo pobijedili na europskim i predsjedničkim izborima.

NACIONAL: Jesu li u Bruxellesu zabrinuti zbog te navodne radikalizacije HDZ-a?

Program HDZ-a temelji se na platformi Europske pučke stranke, najveće europske političke obitelji koja se zalaže za narodnjačke i demokršćanske vrijednosti, osobnu odgovornost, solidarnost i socijalno-tržišnu ekonomiju. Predsjednik HDZ-a Karamarko redovito sudjeluje na sastancima lidera članica EU koje pripadaju EPP-u i razgovara o gospodarstvu, odnosno o pitanjima rasta, razvoja i zapošljavanja koja su prioritet EU. Jedinu zabrinutost koju primjećujem je da se nažalost iz Komisije šalju upozorenja aktualnoj Vladi zbog izostanka reformske agende i učinkovitih mjera za izlazak iz krize.

'KOMENTARI O RADIKALIZACIJI HDZ-a čine se kao da idu u prilog stavovima političkih suparnika koji ne žele uvažiti konsolidiranje HDZ-a, okupljajući učinak te europski usmjerene programe i kandidate'

NACIONAL: Podržavate li kandidaturu Vesne Pusić za glavnu tajnicu UN-a i ima li uopće šanse da je izaberu?

O kandidaturi sam saznao iz medija. Nisam uočio transparentnost pri odlučivanju o nominaciji, ali vidim da je globalna turneja u tijeku. Možda ta želja donekle i limitira ministricu pri zauzimanju jasnijih vanjskopolitičkih stavova o nizu tema jer nastoji dobiti potporu što šireg kruga zemalja. Konkurencija je prilično zahtjevna, a proces izbora kompleksan, tako da nije jednostavno prognozirati rezultat ove ministričine ambicije.

NACIONAL: Kako komentirate njezin mandat na čelu Ministarstva vanjskih poslova?

S gledišta vanjskopolitičkih reperkusija ministrica je mogla u Vladi upozoriti na štetnost, pa svojim utjecajem i prevenirati donošenje "Lex Perkovića", što se pokazalo kao najveći propust ove vlasti i čime je narušen njen kredibilitet u EU. Dojam je da se vanjska politika nedovoljno posvetila razvijanju bližih političkih odnosa sa srednjoeuropskim i zapadnim partnerima. Ministrica je mogla biti i puno odlučnija o načelnim pitanjima. Stoga sam se zalagao da snažnije i brže reagira na govor mržnje Šešelja prije nekoliko mjeseci, čije provokacije i uvrede ovih dana kulminiraju paljenjem hrvatske zastave usred Beograda. Također Hrvatska se trebala artikuliranije odrediti i o ekspanzionističkoj politici Rusije prema Ukrajini.

NACIONAL: Kakvi su vam politički planovi, vidite li se možda kao budući ministar vanjskih poslova?

Izabran sam na petogodišnji mandat zastupnika u Europskom parlamentu i moj je fokus na provođenju programa naše pobjedničke liste koju sam predvodio na lanjskim europskim izborima. Kao i do sada želim pomoći uspjehu HDZ-a na parlamentarnim izborima, a na vodstvu stranke je da u dogovoru s koalicijskim partnerima odluči o sastavu buduće vlade.